

Vajadzēja izlīgt ar pašām raganām. Taču kā to izdarīt? Viņš taču toreiz, pirms kāzām, bija mēģinājis, devis naudu, bet nekas nebija iznācis. Varbūt vajadzēja dot vairāk? Cik? Kas pateiks, ka atkal neiedod par velti? Ja skaidri zinātu, viņš neskopotos. Nē, viņš sevi neuzskatīja par skopu, tikai tam, ko deva, bija jānes kāds labums. Pret savām meitām, kad tās precējās, taču nebija skops. Visām tika vienādi bagāts pūrs. Viņš palīdzēja, ja kādai klājās grūtāk.

Nespēdams izšķirties par noteiktu rīcību, Jēkabs nedarīja neko, klusībā cerēdams, ka Dievs viņa lūgšanas uzklausījis un lāsti, ko darvdeģiene Jura kāzu naktī izteica, ir savu spēku zaudējuši. Bet tad pienāca tas mijkrēšļa vakars, kad gluži nejauši Jēkabs ieraudzīja rijā ielavāmiešus kādu sievieti un nelabas nojautas iezagās viņa dvēselē.

Jēkabs steidzās uz māju. Juris gulēja gultā uz muguras. Krekla apkakle bija atrauta vaļā, viņš cīnījās pēc elpas. Jēkabs nomierinājās, jo pēkšņās aizdomas, ka Juris varētu būt rijā, neapstiprinājās. Sieviete, kas paslepšus tur iegāja, droši vien bija kāda svešiniece. Tomēr viņš baidījās uz riju iet, lai par to pārlicinātos. Un nevienam neko neteica.

12

Enija zināja, ka Jēkabam jāmirst. Un viņai vajadzēja redzēt, kā tas notiks. Slepus no mātes viņa devās uz Nārbuļu riju, jo māte šādam meitas gājienam nebūtu piekritusi.

Bija pievakare, kad viņa ielavījās rijā un sāka gaidīt. Guļot uz kaņepājiem, domas mazāk kavējās pie Jēkaba. Vairāk atcerējās Juri. Kādā naivā uzticībā pirms diviem gadiem viņa bija zagusies pie iecerētā, lai ļautos glāstītiem! Pirksti kā visļauņāko ienaidnieku žņaudzīja mazo cilvēkveidīgo amuletu. Viņa bija pārliecināta, ka, darot ļaunu mazajai figūriņai, sāpes sajūt arī Juris. Enija vairs nebija tā pašizliedzīgā meitene, kas mīlestības dēļ bija gatava uz visu. Krūtīs juta guļam saltu čūsku, kas gatavojās dzelt.

Enija ne dienu neaizmirsā, ka viņa dzemdībās nomira un nokļuva kādā citā pasaulē, kas bija labāka par šo, un nevēlējās atgriezties, bet viņai tas bija jādara, lai piepildītu savu atreibību. Kamēr viņa to nebūs izdarījusi, miera nebūs ne še, ne tur, dvēsele raudās un prasīs atmaksu par nodarīto. Viņa zināja, ka nespēj piedot.

Enija labi atcerējās sevi pacēlušos gaisā un no augšas noskatoties, kā pārmocījusies vecmāte no viņas nejutīgā ķermeņa ar stangām izvilkā nedzīvo mazuli un raudošajai mātei paziņoja, ka arī meita vairs neesot starp dzīvajiem. Redzēja izmisušo māti, kas izlietoja visas savas maģiskās burvestības, lai meitu atsauktu atpakaļ. Un viņa atgriezās izmocītajā ķermenī.

Rudeni un ziemu viņa nogulēja, gandrīz nepakustēdamās, blenzdama zemajos būdas griestos un skatīdama dažādas ainas un vīzijas, kas rādīja nīstamo cilvēku nāvi.

Pavasārī māte piespieda Eniju dzert apvārdotu kazas pienu. Viņa atlaba un sāka staigāt. Enija atjauta, ka ir iemantojusi spējas, kādas cilvēkiem parasti nepiemīt. Viņa varēja lasīt domas un pareģot labāk nekā māte.

Vēl gulēdama slimības gultā, viņa bija paņēmusi taro kārtis un sākusi likt. Ko viņa svešiem izlika, piepildījās. Pēc tam bija izzīlējusi Jura un Jēkaba likteni. Un zināja, kas notiks.

13

Lēkme, ko Juris naktī pārdzīvoja, bija ļaunāka par iepriekšējām. Mājiniekiem vairs nebija noslēpums, ka Jurim mēdz pietrūkt elpas. Jēkabs bija pārliecināts, ka dēls frontē saindējies ar vācu gāzēm, sabojājis plaušas un tāpēc viņam sākusies aizdusa. Juris pats zināja, ka tā nav, bet viņš nevienam nevarēja stāstīt, ka viņu žņaudza Nijas bize, ko nepārtraukti jūt sev ap kaklu.

Ieva, gulēdama Jurim blakus, izjuta skaudru žēlumu un vēlēšanos vīram palīdzēt. Neraugoties uz Jura atturību un noslēgšanos sevī, Ieva viņu bija iemīlējusi un nezaudēja cerības reiz atkausēt vīra sirdi. Bet tieši tad, kad viņam bija vissliktāk, kad visvairāk mocīja elpas trūkums un Ievas sirds no žēluma vai lūza, Juris kļuva rupjš, atgrūda glāstošo roku un vēlējās būt viens. Aizvainota, atraidīta un pazemota, viņa klusi raudāja. Juris to izlikās nemanām.

Tonakt Ieva neaizmiga. No rīta piecēlusies, lielajā saimes istabā satika Jēkabu, kurš arī, domādams par sava Nārbuļu kalna likteni, nebija ne acu aizvēris. Ieva tūdaļ pateica, ka ilgāk nedrīkst gaidīt, Jurim ir slikti, viņš nekavējoties jāved pie ārsta. Viņa bija cieši izlēmusi panākt Jēkaba piekrišanu, taču vīratēvu nevajadzēja ilgi pārliecināt, viņš bija gatavs jūgt zirgu, ja vien dēls pats

būtu braucējs, līdz šim taču viņš bija atteicies ārstu apmeklēt.

Ieva atgriezās istabā, lai sagatavotu vīru. Juris neticēja, ka jēlkāds ārsts viņu spēj izārstēt. Viņš zināja, ka nav frontē saindējies ar kaujas gāzēm, tomēr baidījās mirt un cerēja, ka varbūt ir zāles, kas var palīdzēt. Palīdzēt atbrīvoties no Enijas bizes? Vai tas bija iespējams? Tomēr viņš paklausīja Ievas lūgumam, bija prātīgs un piekrita braukt. Pārāk krampjaini viņš šonakt bija rijis gaisu un jutis, ka slāpst.

Līdz pilsētai bija tālu. Tikai vēlā pēcpusdienā viņi varēja tikt atpakaļ. Tāpēc mazo Jānīti, ko Ieva vēl baroja ar krūti, vajadzēja ņemt līdzi.

Rīts bija dzidr un skanīgs, gaisā vējoja rudenīgas vēsmas. Pajūgs izbrauca no meža uz baltā grantētā lielceļa. Apkārtējos laukos zibēja izkaptis, pilnā sparā ritēja labības pļauja. Kā toreiz, kad negaidot Sproģu māju pagalmā, Jura sūtīti, ieradās precinieki. Tagad Ieva zināja, ka tos nebija sūtījis Juris. Bet labību pļāva tieši tāpat kā šogad.

Kāzas norunāja uz vēlāku laiku, kad druvas būs nokoptas. Cik toreiz viņa bija laimīga! Sirds liksmoja. Gribējās skriet un dziedāt.

Ieva turēja grožus, Jānītis gulēja viņai uz ceļiem, un Juris zvilnēja blakus. Brauca klusēdami, katrs savās domās iegrimis. Bet viņi kopā nebija nodzīvojuši pat ne pilnu gadu. Kāzu pirmā gadadiena bija vēl priekšā. Viss varēja būt labi, ja vien Juri nemocītu neizprotamā kaite. Ja viņš būtu kaut nedaudz laipnāks un mīļāks. Lai kā Ievu iepriecināja Jānīša piedzimšana, jaunā sieva bija spiesta atzīt, ka dzīvo mīlestības badā. Un nekad īsti nav

mīlējusi. Bet viņai jau bija pāri trīsdesmit. Apzināties, ka esi apprecēta mantas dēļ, bija bezgala rūgti. Kāpēc Juris tā darīja, ja viņa sirds bija tik ļoti aizņemta? Vai viņam savas bagātības nepietika?

Juris jūtami atžirga. Jo tālāk no mājām un tuvāk pilsētai, jo labāk slimnieks jutās. Kad ratu riteņi sāka rībināt pilsētas bruģi, viņš nesaprata, kāpēc šeit atbraucis. Ja blakus nesēdētu Ieva un uzstājīgi nepieprasītu doties pie ārsta, Juris tūdaļ brauktu mājās, kur gaidīja daudzi nepadarīti rudens darbi.

Ārsts bija jauns cilvēks. Viņš uzmanīgi izklausināja pacientu, izjautāja, kādi simptomi. Žņaudzoša sajūta? Elpas trūkums? Pat sāpes kaklā? Ar kādām slimībām slimojis? Kādas zāles lietojis? Nekādas? Hm... Sirds esot vesela. Plaušas kā kalēja plēšas. Ar spožu āmuriņu paklapēja pa ceļgaliem un locītavām. Drusku nervozs, bet normas robežās. Vai mokot bezmiegs? Nē. Izņemot, kad trūkst elpas. Cik bieži? Gandrīz katru dienu. Bet patlaban? Nē.

Ārstam laikam šis gadījums likās interesants. Viņš Juri ilgi izjautāja. Izrakstīja zāles, kuras bija jāpasūta aptiekā. Un pieteica atbraukt atkal, kad zāles būšot izlietas.

Aptiekā, recepti izlasījis, aptiekārs teica, ka zāles gatavas būšot rīt. Uzzinājis, ka Jurim tālu jābrauc, apsoliņa izgatavot pēc divām stundām.

Pēc sarunas ar ārstu Juris jutās pacilāts, jo izrādījās, ka ir vesels un nekas viņam nekait. Pazīmes, kas norādītu uz slimību, bija izzudušas. Pēkšņi gribējās būt labam pret Ievu un iepriecināt. Juris viņu aizveda uz tējnīcu, pasūtīja desīņas un alu, Ievai vīnu, jo viņai alus nepatika,

nopirka lielu turzu ar konfektēm un nolika viņai priekšā. Pie šādiem uzmanības apliecinājumiem nepieradusi, Ieva nosarka. Gluži nevilšus Jurim nācās atzīt, ka viņa sieva ir pat skaista. Abi sēdēja un ēda klusēdami. Tikai lūkojās viens uz otru, kamēr ieņerkstējās Jānītis un atgādināja, ka viņi šeit nav divi vien.

Kamēr Ieva noņēmas ar mazuli, Juris iedomājās tēvu un nopirka paciņu smalkas tabakas, lai gan Jēkabs vairāk atzina pašaudzēto, ko pats bija žāvējis, krāsni sutinājis, griezis un smalcinājis.

Ejot atpakaļ uz iebraucamo vietu, kur bija atstāts pajūgs, Juris ieveda Ievu veikalā.

– Mana māte tevi ir pieņēmusi tikpat kā meitu. Tev viņa jāiepriecina! – Juris teica un lika izvēlēties kādu dāvanu.

Ievas acis visilgāk kavējās pie zīda lakata, ko arī nopirka.

Mājup brauca gaišā noskaņojumā. Juris pats turēja grožus, skubināja zirgu un lika Ievai noņemties vienīgi ar Jānīti. Šajā dienā Ieva ieraudzīja Juri pavisam citādu, nevis īgnu, nerunīgu, drūmu, kādu radusi redzēt. Viņš vairs negrābstījās gar kaklu, neplātīja muti un nerija gaisu kā slāpstoša zivs, bet smējās jautrs un runīgs. Tāds viņš Ievai patika. Varbūt viss būs labi. Vajadzēja pie ārsta atbraukt daudz agrāk.

Bija novakare, kad pajūgs no lielceļa iegriezās meža ceļā, kas veda uz Nārbuļu kalniem. Juris, mājai tuvojoties, pieklusa, laikam bija noguris. Bet Ievai gribējās, lai šis brauciens nekad nebeigtos, un viņa izmantoja gadījumu, kad sāka ņerkšķēt Janelis, un lūdza, lai Juris pietur

zirgu, vajagot dēliņu pārtīt sausos autiņos. Arī izsalcis esot, tējnicā viņu neviens neesot cienājis.

Nelielajā nogāzītē ceļa vienā pusē pletās bieza eglīšu jaunaudze, bet otrā pusē vīdēja nesena izcirtuma celmi. Juris nelabprāt apturēja zirgu. Ieva, ar mazo runādamās, izkāpa no ratiem, izvēlējās vietu blakus resnam celmam, apsēdās zemē sūnās. Bija klusa un mierīga novakare, saule slīga aiz lielajām eglēm, un pār izcirtumu kāpa apaļš mēness, bet no ieplakas cēlās rudenīgi dzestra migla.

Pārtinusi Janeli, Ieva apsēdās uz celma, atpogāja blūzi un pielika mazo pie krūts, ko tas čāpstinādams ņēmās kāri zīst. Viņa pacēla acis. Juris bija izkāpis no ratiem un, pārmetis grožu likumu zirga mugurai, nāca šurp.

– Varēji gan pagaidīt līdz mājai. Cik te vairs ko braukt, – viņš teica.

– Es jau varēju, – Ieva atbildēja, – bet viņš nav ar mieru. Redz, kāda apetīte! Taisni šausmas!

Juris skatījās uz Ievu, kura likās nedaudz samulsusi, uz apaļo krūti un smaidīja. Šajā brīdī Ieva viņam patika. Patiesību sakot, viņš savu sievu dienas gaismā kailu nemaz tā īsti nebija aplūkojis.

Pēkšņi aiz muguras kaut kas nošvīkstēja, nošņācās, zirgs satrūkās un sāka skriet. Juris metās zirgu saukt un ķert, bet sabiedētais lopiņš neapstājās. Kā pajūgs, tā ķērājs pazuda starp kokiem.

Pašķīrās eglīšu zari, izlīda melnmataina sievietē ar garu jo garu bizi un tuvojās Ievai. Nācējas sejā bija sastingusi grimase, degošās acis pievērsta Ievai un Janelim. Ieva stāvēja kā apmāta, nespēdama pakustēties.

Melnmatainā pacēla pirkstu, rādīja uz viņas kailo krūti un ļauni teica:

– Nebūs tev piena vairāk, nebūs, pšē, pšē... Izdegs! Sažūs! Cak!

Ieva iekliedzās: – Nē! Nē! Tev nav brīv! Juri! Juri!

Bet Juris neatsaucās, varēja tikai dzirdēt, kā rati aizrīb tālumā, kratoties meža ceļa grambās.

14

Kad Ieva un Juris bija prom, Jēkabs norīkoja puisi un meitas pie darba un arī pats aizbrauca uz lauku. Kaulu sāpes un vecums saimnieku spieda pie zemes. Tālākus gabalus noiet viņš vairs nejaudāja, tāpēc jūdza veco dābolaino zirgu, kura rāmais raksturs un lēnā gaita bija viņam īsti piemērota. Jā, nekāds dižais strādnieks Jēkabs vairs nebija, tomēr viņa klātbūtne lika ašāk sarosīties puisiem, mazāk ķiķināties meitām un jokot talciniekiem, kas palīgos pieaicināti.

Miežu lauks bija līdzieni noaudzis, vārpas vienādā garumā un kā allaž priecēja Jēkaba sirdi un prātu. Rūpes darija vienīgi neziņa, kādas tagad, pēckara laikā, būs cenas. Cik dzirdams, pilsētā nekāda pārtikusi dzīve neesot, jādomā, karašas daudzi ēdīs vairāk nekā baltmaizi, un gan jau kāds alus brūzis arī darbosies. Jēkabs bija apklausījis, un viņam solīja miežus pirkt, tikai nedrīkstēja nokavēt. Tāpēc tagad dārģa bija katra darba diena un stunda.

Lauku pļāva ar rokām, puisi, kreklos izmetušies, kustējās ritmiski, izkaptis švikstēja, un mieži gūlās līdzenos